

EDUCAȚIE FINANCIARĂ

pentru **copii**

**CUM SĂ ECONOMISEȘTI, SĂ INVESTEȘTI
ȘI SĂ-ȚI ÎNMULȚEȘTI BANII**

DYLIN REDLING ȘI ALLISON TOM

ILUSTRĂȚII DE VERÓNICA GRECH

TRADUCERE DIN LIMBA ENGLEZĂ DE LUANA CRĂCIUN

CUPRINS

Cum să folosești această carte 8

CAPITOLUL 1

Banii - noțiuni introductive
11

CAPITOLUL 2

Economisește-ți banii
27

CAPITOLUL 5

Riscuri mari / câștiguri mari
77

CAPITOLUL 6

Diversifică-ți investițiile
105

CAPITOLUL 3

Introducere în investiții
43

CAPITOLUL 4

Riscuri mici / câștiguri mici
63

CAPITOLUL 7

Înmulțește-ți banii
117

Glosar 133

Resurse 136

Index 138

Cum să folosești această carte

Dacă te interesează subiectul banilor (cum să-i economisești, cum să-i investești și cum să-i înmulțești), această carte este perfectă pentru tine!

Vei învăța cum să câștigi bani, cum să-i economisești și cum să-i investești. Vom vorbi despre „risc” și „câștig” și vei descoperi de ce unele investiții sunt mai avantajoase decât altele. Vom discuta, de asemenea, despre acțiuni și obligațiuni, despre cum poți investi în ele și despre felul în care te pot ajuta acestea să-ți construiești averea. În plus, vei învăța cum să-ți diversifici investițiile și, în cele din urmă, cum să-ți înmulțești banii.

Pe parcursul călătoriei tale prin această carte vei face cunoștință cu familia Dolar, formată din domnul Finanțe și doamna Investiție. Domnul Finanțe își poate întinde corpul aproape la fel de mult pe cât își poate întinde banii de-a lungul anilor. Doamna Investiție poate chema și înmulți ca prin magie monede, bijuterii și metale prețioase. Familia Dolar te va ajuta să înțelegi noțiunile care îți ies în cale și te va călăuzi prin tot felul de jocuri distractive, teste, informații interesante despre investitori celebri, evenimente istorice, povești din culise și multe altele.

NOTĂ: Cuvintele scrise cu **litere îngroșate** sunt explicate în dicționarul de la sfârșitul cărții, pentru a putea să afli mai multe despre ele.

Când eram mai tineri, noi nu am învățat despre finanțe personale și investiții. Școlile din vremea aceea nu ofereau cursuri precum „Banii – noțiuni introductive”, așa că am fost nevoiți să învățăm despre ei fie de la părinți, fie pe cont propriu. După ce am crescut, am început să ne câștigăm singuri

banii, lucrând în DotCom-uri precum eBay, StubHub sau Lumosity. În tot acest timp, am reușit să economisim suficient pentru a ieși la pensie la 45 de ani. (Majoritatea oamenilor nu se pot pensiona decât la 65 de ani.) Acum, administrăm un site numit RetireBy45.com, pentru a-i ajuta și pe alții să iasă mai devreme la pensie.

Așa că am dori să împărtășim cu tine ce am învățat. Și, uite, îți dezvăluim un secret: cu cât începi să-ți investești banii mai devreme, cu atât mai mulți poți să câștigi! Timpul este unul dintre cele mai puternice instrumente pentru construirea unei averi (o să-ți explicăm cum funcționează acest lucru în capitolul 2, pagina 30), iar tu, ca orice copil, ai ceva ce majoritatea adulților nu au: timp!

Să înveți despre bani și investiții este benefic nu doar pentru tine, ci și pentru adulții din viața ta. Așadar, distrați-vă în timp ce învățați împreună! Dar ține minte că nu ar trebui să-ți investești *niciodată* banii fără aprobarea și supravegherea unui adult.

Sperăm că parcurgerea acestei cărți va fi doar primul pas dintr-o călătorie captivantă, de pe urma căreia să beneficiezi tot restul vieții.

Dylin Redling & Allison Tom

Fondatorii RetireBy45.com

FAMILIA DOLAR:

DOMNUL FINANȚE ȘI DOAMNA INVESTIȚIE

CAPITOLUL I

Banii – notiuni introdutive

Banii. Cu toți îi cheltuim, dar te-ai întrebat vreodată de unde vin sau cum am ajuns să avem un sistem monetar?

În acest capitol, vom pătrunde în miezul lucrurilor. Ne vom ocupa de elementele de bază ale banilor și ale finanțelor și vom răspunde la multe dintre întrebările pe care le-ai putea avea, cum ar fi:

- ⇒ Cine a inventat banii?
- ⇒ Cum sunt fabricați?
- ⇒ Cum am ajuns la sistemul nostru monetar?

De asemenea, vom arunca o privire asupra primelor monede și vom ajunge până la cele virtuale, numite și criptomonede, precum Bitcoin. După aceea, vom discuta despre un subiect pe care toată lumea îl iubește: cum să faci bani! Vom afla ce-ai putea face ca să câștigi câțiva bănuți. În continuare, vom vedea cum ai putea deveni antreprenor și cum ți-ai putea deschide o mică afacere. Vom explora și diverse cariere pe care le-ai putea alege când vei deveni adult. Și, cel mai important, vom vorbi despre cum să economisești toți banii pe care tocmai ai învățat să-i câștigi.

Banii nu cresc în copaci

Cu toții am irosit bani pe lucruri pe care nu ni le doream cu adevărat sau care nu ne trebuiau. Poate că a fost vorba de o jucărie ieftină, care s-a stricat imediat după ce ai ajuns cu ea acasă. Sau poate de un joc video pe care ți l-ai dorit cu disperare, dar pe care nu l-ai prea jucat. Ori poate au fost niște bomboane care arătau bine, dar aveau un gust îngrozitor. Probabil că măcar unul dintre adulții din familia ta ți-a spus „Să știi că banii nu cresc în copaci!”. Cu siguranță ai auzit de multe ori fraza asta, dar, până la urmă, *de unde* vin banii?

Pentru a înțelege cu adevărat răspunsul la această întrebare, avem nevoie de o scurtă lecție de istorie. Cu mii de ani în urmă, oamenii făceau *troc* – cu alte cuvinte, dădeau un obiect valoros în schimbul altuia, cu o valoare similară. De exemplu, un fermier dădea un animal (o capră, să zicem) în schimbul lucrurilor de care avea nevoie (unelte sau oale din lut). Îți dai seama că, după un timp, acest lucru poate deveni dificil. (Imaginează-ți cum ar fi dacă ai vrea să dai la schimb benzile tale desenate pentru bicicleta prietenului tău. Ar trebui să renunți la toate revistele preferate ca să obții o singură bicicletă!)

Curând, oamenii au început să folosească *mărfurile*. Acestea erau lucruri uzuale, de care aveau nevoie majoritatea oamenilor și pe care le foloseau în mod frecvent. Printre mărfuri se numără condimentele, sarea sau semințele. Era mai ușor să cumperi unelte sau provizii cu un sac de semințe decât cu o capră. Totuși, nici această variantă nu era ideală, din cauză că semințele și condimentele se puteau strica și nu erau întotdeauna ușor de transportat. Nu poți căra 2 kg de sare în portofel! Asta l-a făcut pe oameni să se gândească la alte obiecte valoroase care puteau fi folosite drept bani – de exemplu, metalele prețioase.

Istoricii au descoperit că obiecte metalice au fost folosite drept bani încă din anul 5000 î.Hr. Însă abia în anul 700 î.Hr. Imperiul Lydiei, din Asia Mică, a devenit prima civilizație care a bătut monede (vezi *Cronologie: Istoria banilor*, pagina 16).

În cele din urmă, și alte state și civilizații au început să-și emită propriile monede, cu valori specifice. Având monede cu valori deja stabilite, era mai ușor să schimbi bani pentru bunuri și servicii. Acest tip de bani erau cunoscuți sub numele de *bani reprezentativi* și le permiteau guvernelor și băncilor să îi echivaleze cu o anumită cantitate de aur sau argint.

Să avansăm rapid până în zilele noastre. Cele mai multe dintre monedele moderne nu se mai raportează la aur sau argint. Banii din ziua de azi se numesc *monede fiat* (în limba latină, *fiat* înseamnă „să se facă”). Acest lucru le oferă guvernelor autoritatea formală de a spune că banii au o anumită valoare. În Statele Unite, de producerea banilor se ocupă Departamentul de Trezorerie. Banii de hârtie sunt tipăriți la Biroul de gravură și tipărire, iar monedele sunt produse la Monetăria Statelor Unite. Monetăria oferă chiar și tururi gratuite la sediile sale din Denver și Philadelphia, în care vizitatorii îi pot afla istoria și pot vedea cum se bat monedele (vezi *Din seif: Monetăria Statelor Unite*).

DIN SEIF: MONETĂRIA STATELOR UNITE

Te-ai întrebat vreodată cum sunt făcuți dolarii americani?

Procesul a evoluat destul de mult de la începuturile sale, în 1862. Pe-atunci, câțiva oameni foloseau o mașină cu manivelă, acționată manual, pentru a tipări bani în subsolul clădirii Trezoreriei. Astăzi, tipărirea acestora

necesită lucrători calificați, echipamente specializate și o combinație de tehnici tradiționale și tehnologie modernă.

Bancnotele sunt fabricate dintr-un amestec special, alcătuit din 75% bumbac și 25% în, cu un fir de siguranță și un filigran încorporate în hârtie. Designerii sunt cei care stabilesc aspectul general, felul în care sunt dispuse diferite elemente pe bancnotă, precum și detaliile, folosind o combinație de cerneluri de culoare verde, neagră, metalică, alături de una care își schimbă culoarea. Un procedeu special de tipărire, numit *intaglio*^{*}, este folosit pentru a adăuga portrete, ornamente, numere și litere, care diferă în funcție de valoarea bancnotei.

Ulterior, sunt adăugate numerele de serie, sigiliul Rezervei Federale, sigiliul Trezoreriei și numerele de identificare ale Rezervei Federale. Computere, camere de luat vederi și programe sofisticate analizează și evaluează minuțios bancnotele înainte de a fi ambalate și trimise la Sistemul Federal de Rezerve (banca centrală națională și sistemul bancar al Statelor Unite).

Cum să câștigi bani

Acum, că știi de unde vin, hai să vorbim despre cum poți începe să-ți câștigi proprii bani.

S-ar putea să te gândești: „Dar eu sunt doar un copil! Ce aș putea să fac eu ca să câștig bani?”. Ei bine, sunt multe moduri diferite în care poți să câștigi bani, chiar și la vârsta ta. Trebuie doar să fii creativ și dispus să muncești.

^{*} *Intaglio* sau *tiparul adânc* este o tehnică de imprimare în care imaginea este gravată pe un suport numit *clîșeu*, iar zonele care au fost incizate rețin cerneala (*n. trad.*).

Iată câteva întrebări pe care să ți le pui și care te vor ajuta să începi:

- 1. Ce îți place să faci?** Îți plac animalele? Ai putea să plimbi câini sau să ai grijă de animale de companie. Îți place să stai pe-afară? Ai putea să tunzi gazonul sau să faci treabă în grădini. Îți place să te plimbi cu bicicleta? Ai putea să faci comisioane sau livrări.
- 2. La ce te pricepi?** La artă? Ai putea să vopsești garduri. Ești bun la gătit? Ai putea să faci fursecuri pe care să le vinzi. Te înțelegi bine cu copiii mici? Ai putea să faci babysitting.

Nu uita să te sfătuiești de fiecare dată cu părinții, ca să te asiguri că poți accepta să faci o anumită muncă, oricare ar fi ea. Sănătatea și siguranța ta sunt întotdeauna pe primul loc.

Când mai crești, vei putea aplica pentru un job și vei primi un salariu pentru munca ta. Vei simți o mare satisfacție știind că ești plătit pentru o muncă bine făcută. De fapt, acesta este unul dintre primii pași importanți pentru a deveni adult (Notă: în Statele Unite, poți începe să lucrezi în mod legal începând de la vârsta de 14 ani[†]).

Unul dintre primele mele joburi, la 16 ani, a fost să fac și să livrez pizza, îmi plăcea să conduc și mă dădeam în vânt după pizza, așa că pentru mine a fost slujba perfectă! Primul loc de muncă al lui Allison, la vârsta de 17 ani, presupunea curățarea manechinelor folosite la cursurile de resuscitare cardio-respiratorie. A fost o muncă „murdară”, dar bine plătită.

Un alt mod de a câștiga bani este să începi o afacere și să devii antreprenor. Știai că poți să-ți deschizi o afacere fără să ai niciun angajat? Se numește PFA[‡]. Eu și Allison am deschis multe astfel de afaceri.

[†] În România, poți începe să lucrezi de la 16 ani sau de la 15 ani dacă ai acordul părinților (*n. red.*).

[‡] Persoană Fizică Autorizată (*n. trad.*).